

Fyrvæsen

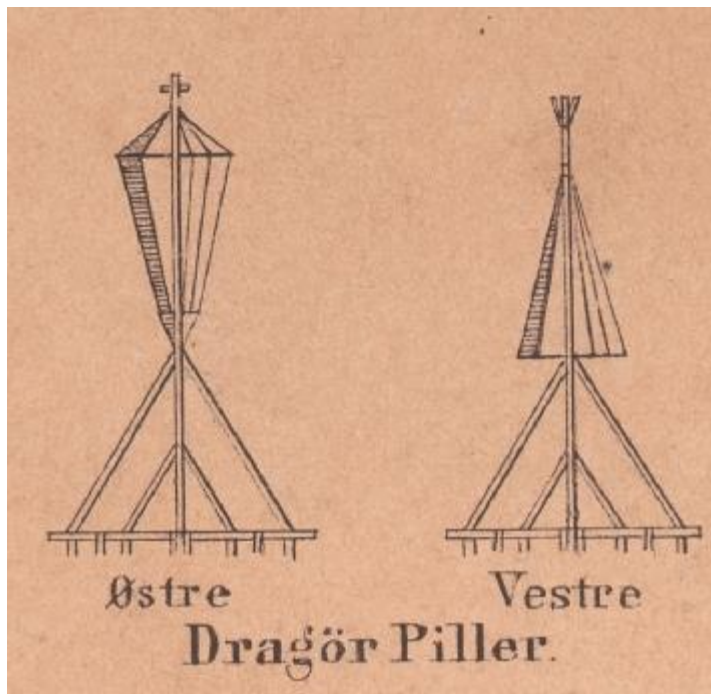
Øresunds fyr

Passagen gennem Hollænderdybet, Kongedybet og Drogden var et overordentligt vanskeligt gennemsejlingsfarvand med mange grunde, røser, snævre sejlrender og vanskelige passager.

De fyr, der blev opsat i 1500-tallet var simple bålsteder, hvor man fyrede med kul, og dermed fik en kraftig ild, der kunne ses langt væk.

I 1772 forbedrede man fyrene på Sjællands nordkyst, ved at bygge to tårne ved Nakkehoved og indrette et fyr i et af tårnene på Kronborg Slot.

Det betød en forbedring af sikkerheden for skibsfarten, der til gengæld måtte betale en højere fyrafgift ved Helsingør.

Dragørs blusser

Kun en uge efter, at kongens forordning om oprettelse af et statsligt fyrvæsen var udsendt, blev der skrevet et andet kongeligt brev. Det gjaldt en borger i København, *Hans Lauritzøn*, der fik kongens tilladelse til at drive et "blusseri" ved Dragør. I brevet hed det, at "han skal lade det blusse under høstfiskeriet, og maa oppebære den fisk og rente, som udgives derfor".

Hans Lauritzøn har altså skullet holde en lampe tændt i fiskernes højsæson, og fik til gengæld al

den fisk han kunne spise. Formålet med blusset må simpelthen have været at gøre det muligt for fiskerne at finde ind til Dragør om aftenen og natten. At det sker med kongens tilladelse, vidner om at fiskeriet må have haft et anseeligt omfang – også i midten af 1500-tallet.

Brevet fortæller ikke, hvorfra blusseriet foregik, men det er nærliggende at tro, at der har været blusset fra Blushøj, hvorfra det har kunnet ses fra alle retninger på Sundet.

Hans Lauritzen var dog ikke den første blusser i Dragør. I 1558 var privilegiet givet til Rasmus Olufsen, og det er tænkeligt, at ordningen med at blusse under høstfiskeriet har eksisteret langt tilbage i tiden.

Lys i pigeværelset

Tidligere afholdt mange søfolk sig fra at sejle om natten. Man kastede anker, når det blev mørkt og sejlede videre ved daggry.

I 1821 blev dampskibet "Caledonia" indsat på ruten mellem København og Kiel, og her sejledes dag og nat. Rederiet fik derfor en aftale med løjtnant Dickmann, der boede på hjørnet af Strandgade og Strandlinen (Strandgade 35) om at der fra pigeværelset på 1. sal skulle brænde et lys de nætter, hvor "Caledonia" sejlede forbi.

Sømærker

Gennem tiderne har søfolkene navigeret efter karakteristiske punkter på land, som f.eks. høje træer eller kirketårne.

Dragør-lodserne havde deres egne mærkebøger, hvor de noterede disse kendemærker.

Omkring Dragør blev der efterhånden opsat nogle faste sømærker, som kunne hjælpe navigationen. Disse mærker – eller "piller" – var høje trækonstruktioner, som blev indført i navigationshåndbøgerne.

Ved hjørnet af Stationsvej og Kirkevej lå tidligere en lille forhøjning, *Bøhms Bakke*, og her stod et af sømærkerne.

Nord for byen var rejst to høje mærker, som på grund af deres form blev kaldt Manden og Konen.

Drogden Fyrskib

I 1830'erne skete der betragtelige udvidelser af det danske fyrvæsen. Regeringens politik var at sikre sejladsen gennem Øresundet, for ved at lede trafikken denne vej fremfor gennem bælterne, kunne man sikre indtægterne fra sundtolden, der blev opkrævet ved Helsingør.

I 1833 blev ideen igen taget op, da lodsinspektøren i Dragør, *Peter Sletting*, udarbejdede et forslag til forøgelse af sikkerheden for skibsfarten i Drogden. Forslaget gik blandt andet ud på, at udlægge et fyrskib ved den sydlige indsejling til Drogden Rende.

Forslaget var dog tidligere blevet fremsat af Løvenørn, der i 1799 foreslog at man udlagde et fyrskib ved Sandrevsrønden, som samtidig skulle fungere som station for lodserne, men det blev dog ikke til noget.

Som en del af denne politik, blev der i 1837 udlagt et fyrskib ca. 7 kilometer syd for Dragør på Quartus Grund, ved den sydlige indsejling til Drogden Rende. Skibet havde tidligere ligget ved Læsø.

Fyrskibet blev et vigtigt led i forbedringen af mulighederne for navigation i Sundet, som var et uhyre vanskeligt farvand at besejle. Igennem en periode på 10 år, var der gået ca. 300 skibe på grund i Drogden Rende.

Man var i tvivl, om der på fyrskibet samtidig skulle være station for Dragørs lodser. Marinekaptajn *L. de Coninck* mente, at det kunne være ligemeget, for "den lods der kan føre et skib gennem Drogden ved nattetide er endnu ikke født".

Drogden Fyrskib blev dog alligevel bemanded med seks lodser fra Dragør, der her var tættere på de skibe, som søgte lods. De havde nok at se til. I 1840'erne passerede årligt ca. 20.000 skibe forbi ved Drogden.

Fyrskibet blev udlagt fra 1. marts til 21. december, hvis ikke isen forhindrede det.

Drogden Fyrskib kunne i tåge udsende advarselssignaler til skibene. Det bestod i begyndelsen blot af en gongong, som én af medarbejderne slog på.

Fra 1878 fik man en hånddrevet sirene og senere til et såkaldt eksplosionssignal. Hertil krævedes der dynamit, og det turde man øjensynligt ikke opbevare på fyrskibet i store mængder.

Derfor blev der inde på Dragør Sydstrand bygget et ”dynamithus”, som lager. Formentlig har man så herfra sejlet mindre portionen ud til fyrskibet.

Fyrskibsførere på Drogden Fyrskib:

1837- J. P. Hammer

1843- G. J. Jensen

1853- L. A. Ditzel

1861- A. Due

1867- E. Wilhjelm

1875- J. P. Larsen

1883- R. M. Gommesen

1895- L. Lauritzen

1.9.1905- H. C. Gommesen

1.12.1905- N. J. Kromann

1919- J. S. Jensen

Dragørs to fyrtårne fra 1878. Nederst det nordre fyr, der i dag ligger ved Strandstien nord for byen og er privat beboelse. Ovenover det søndre fyr ved Øresunds Allé, der har været brugt som vandtårn.

Dragørs fyrtårne

Som et led i forbedringen af fyrbelysningen af Øresund, byggede man i 1878 fyrtårne på land nord for Dragør.

Skibene var i højere grad begyndt at sejle om natten, så der var behov for hjælpemidler til en sikker navigation gennem Øresund.

De to fyrtårne på Dragør Nordstrand blev anlagt i 1878 og placeret med 375 meters afstand fra hinanden. Mens lampen i det nordlige tårn er 13 meter over havet, er den i det nordlige 23 meter oppe og set over ét, angav de to fyr den rigtige sejlretning ind gennem Hollænderdybet, når man kom fra nord.

I de to fyrtårne stod hver sin petroleums-fyrlampe, som stod i et såkaldt ”parabols spejlapparat” med et spejl på 21 tommer i diameter. Begge fyr lyste rødt.

Dengang var Nordstranden fuldstændig ubebygget, så udsynet var helt frit, og i klart vejr, kunne fyrene ses 2½ sømil væk. Dermed var de synlige fra en position nord for munden af Hollænderdyb, dvs. på højde med Hellerup.

Placeringen skete bl.a. efter råd fra inspektøren for Dragør Lodseri, *F. A. Gandil*, og den ældste Dragør-lods, *Jacob Rasmussen*.

Oprindeligt havde det været tanken, at det sydlige fyr skulle stå på Vestgrønningen, altså inde i selve Dragør by. Men byforstanderskabet forlangte hele 12.000 kr. for grunden og derfor besluttedes det at rykke hele anlægget med de to fyrtårne længere nordpå. Her var grundene langt billigere, og i alt betalte Fyrvæsenet ca. 1100 kr. for de to små jordlodder, hvor tårnene blev opført.

Tårnene blev tegnet af ingeniør ved Fyr- og Vagervæsenet, C. F. Grove og arkitekt Theodor

Wéden.

Fyrene blev passet af en mand fra Dragør.

I 1890 oprettedes i hvert af de to fyrtårne et bifyr på 2. etage .Det havde sine egne vindue ud mod vandet, og lyste hhv. grønt, hvidt og rødt i forskellige vinkler. Bifyret nedlagdes i 1903 og i stedet udlagdes lystønden Knollen.

Ledefyrene blev nedlagt 1906, samtidig med Nordre Røse fyr blev vinkelfyr.

Fyrene fik ikke nogen lang levetid som vejledere for skibsfarten. Allerede i 1906 var Nordre Røse fyr ude i Øresund blevet moderniseret, så det kunne varetage opgaven alene, og dermed blev Dragørs to fyr taget ud af drift igen.

De to tårne blev købt af *Andreas Harboesgaard*, der stod for driften af Dragør Gas- og Vandværk for 1100 kr. Han solgte det nordlige fyrtårn videre til en privat, der brugte det som sommerolig, men det sydlige [blev brugt som vandtårn og siden] blev solgt til Dragør Kommune.

Ansatte ved Dragørs fyr:

1877 - B.R.Leth (fra 1893 fyrmester)

1898- J.J.Tønnesen

Over indgangen til Nordre fyrtårn står Christian den 9.'s monogram. Kongen havde som sådan ikke noget med fyrtårnet at gøre, men det var tidligere en tradition, at man forsynede offentlige bygninger med regentens mærke.

Det nordre fyrtårn blev købt af en privatperson for 1.000 kr. og indrettet til beboelse.

Søndre fyrtårn er 19 meter højt. Taget var dækket af skiffer og tårnet for oven forsynet med en ”røghat” af kobber.

Omtrent samtidig med at det blev opført, oprettedes det private gas- og vandværk ved Stationsvej, og ingeniør Harboesgaard, der drev værkerne, overtog det søndre fyrtårn for at bruge det som vandtårn. Alle etageadskillelserne blev fjernet og i toppen af tårnets blev der anbragt en beholder med et rumfang på 30 m³, så det kunne anvendes til vandtårn.

I 1921 overtog kommunen vandværket, men da det viste sig, at vandforbruget i byen var større end beholderen kunne følge med til, måtte man opgive at bruge det som vandtårn. Derfor byggede man i 1924 et nyt vandtårn i Nyby, og det gamle fyrtårn stod i mange år ubenyttet.

I forbindelse med udstykningen af den tidligere vandværksgrund til boligformål, lod man fyrtårnet stå, som et minde om den tid, hvor fyret havde en betydning for skibsfarten ved Dragør.

Nordre Røse Fyr

Samtidig med etableringen af de to fyrtårne ved Dragør, opførte man (i 1877) yderligere et fyrtårn ude i Sundet. Det blev placeret ud for Kastrup, på Nordre Røse. Endelig blev der tændt et fyr på Prøvestenen.

Når skibe kom fra nord gennem Hollænderdybet, styrede de efter de to fyr ved Dragør. Men fortsatte de denne kurs, ville de støde på grund ved Nordre Røse, så derfor blev et fyr anbragt her. Når skibene nærmede sig Nordre Røse Fyr, skulle de dreje øst om det, og derefter sætte kursen efter Drogden Fyr.

Fyret, der ligger ca. 1 sømil fra Kastrup Havn, står fast på bunden på ca. 5 meter vand. I underbygningen er der lokaler til personalet og maskinrum.

På fyret var der stationeret to mand, der normalt efter fyraften(!) kunne sejle i land. Men var der for stærk sø eller is i Sundet, havde de mulighed for at overnatte på fyret.

Fyrmestre på Nordre Røse Fyr:

1877- S. Thorsen

1878- C. S. A. Ørum

1889- J. S. Heering

1892- J. F. Hansen

1912- H. S. L. Madsen

- 1 Sirenekammer
- 2 Materialkammer
- 3 Forstue
- 4 Opholdsrum for Fyrpersonalet
- 5 Opholdsrum for Lodser
- 6 Maskinokale
- 7 Betjeningsrum
- 8 Akkumulatorrum
- 9,11. Kamre for Fyrpersonalet
- 12 Vandtankerum
- 13 Baderum 14. Signalhus

Tegning af Drogden Fyr. Fra: "Hvem-hvad-hvor", 1939. Klik på tegningen for at forstørre den.

Drogden får et fast fyr

I 1924 uddybede man Drogden Rende, og antallet af gennemsejlende skibe steg.

Man besluttede at erstatte fyrskibet med et fast fyr, der også kunne rumme lodsstationen. Det var på længere sigt billigere, end at vedligeholde skibet.

Fundamentet bestod af en sænkekasse, der blev bygget i Københavns Sydhavn. Kassen blev bugseret ned til fyrskibets plads og sænket på 10 meter vand. Ovenpå fundamentet byggede man et 18 meter højt tårn, hvor der foruden selve fyrapparatet bl.a. blev indrettet beboelsesrum for fyrpersonalet og for lodserne.

Det elipseformede fundament er seks meter højt og beklædt med granit. I fundamentet findes maskinrum, brændselsrum, bad, vand- og olietanke samt akkumulatorrum. Desuden er her seks kamre til personalet. 1 rum for lodser med 6 køjer. På dækket lå foruden selve fyrtårnet to dækshuse, hvor der bl.a. er messe og køkken.

Besætningen var i begyndelsen: 1 fyrmester, 3 fyrassistenter og 2 fyrpassere, som havde vagt fire dage af gangen. Herefter blev de hentet af fyrvæsenets båd fra Dragør Havn.

Prisen for bygningen af fyret var 650.000 kr.